

แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

Development of the Body of Knowledge, Innovation Area for Learning the Buddhist Way of Life

¹พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา หอมหวล), ²พระครูวิรุฬห์สุตคุณ (อุดมศักดิ์)

³ระวิง เรืองสังข์ และ ⁴สุทิศ สวัสดิ์

¹Phrakrukittianavisit (Thana Homhuan), ²Phrakruvirulsuthakun (Udomsak)

³Rawing Ruangsanka and ⁴Suthit Sawatdee

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: ¹kittianavisit.hom@mcu.ac.th, ²surachai.sur@mcu.ac.th

³rawing.rua@mcu.ac.th, ⁴suthit.saw@mcu.ac.th

Received January 9, 2022; Revised February 4, 2022; Accepted May 15, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง มีขั้นตอนการสร้าง โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติทั้ง 6 ขั้นตอน คือ (1) กำหนดนวัตกรรม (2) สร้างนวัตกรรม และพัฒนานวัตกรรม (3) การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา (4) ขั้นตอนนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ (5) นำไปใช้ในสถานการณ์จริง และ (6) ประเมินผลการใช้นวัตกรรม 2) องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พบ Model : 6744-Model ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มี 7 กระบวนการ 3) การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พบว่าต้องอาศัยองค์ประกอบที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์และการลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ดังนั้นพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธ จึงประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่า และวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ โดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ: พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา; สภาพพื้นที่ทางการศึกษานำร่อง; นวัตกรรมวิถีพุทธ

Abstract

This article aimed (1) to study conditions of innovative educational pilot areas; (2) to analyze the knowledge of the development of educational innovation areas; and (3) to present guidelines for the development of educational innovation areas. This research was qualitative research. Information collected using interview form and a group discussion for statistical data analysis was used in data analysis, including descriptive statics and content analysis. The results of the research showed that 1) pilot educational innovation areas There is a process to create the practice guidelines, which are set in 6 steps, namely: (1) identification of innovations, (2) creation of innovations and innovation development, (3) finding the efficiency of educational innovations, (4) procedures for implementing innovations, (5) applying them in situations, and (6) evaluating the use of innovations. 2) Knowledge of educational innovation area development found model: 6744-Model with 6 success factors. The participation of network partners has 7 processes. 3) The development of innovation areas in education found that they relied on elements that focused on enhancing achievement and reducing inequality in education. Therefore, innovation areas in Buddhist education include Consequently, there were (1) activities on Buddhist sufficiency, using water efficiently and sustainable agricultural ways, (2) activities on learning Buddhist ways, (3) activities on foot, stepping in merit, and (4) activities to transfer knowledge of the Buddhist way of life. By building a network and cooperating in connecting the body of knowledge and local wisdom.

Keywords: Educational innovation areas; Pilot educational space conditions; Buddhist innovation

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นหลักคำสอนที่ใช้เหตุผลในการเรียนรู้และเข้าใจโลกตามความเป็นจริงหรือสังขารมชีวิต การเรียนรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในชีวิตของมนุษย์ ทั้งในรูปแบบของการศึกษา การฝึกฝน ค้นคว้า การทำความเข้าใจในหลักธรรม และการทำความเข้าใจตนเอง หากการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความสุขย่อมส่งผลดีให้ผู้เรียนและมีประสิทธิผลในการเรียนรู้ ได้เกิดการพัฒนาหรือก้าวหน้าในวิชาความรู้หรือศาสตร์ที่กำลังเรียนรู้หรือศึกษาอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ (Phra Brahmaganabhorn P.A. Payutto, 2014) การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า (Chen & Phakdeephrot, 2021) ทั้งนี้ระบบ

การศึกษาไทยในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงพุทธตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบที่เน้นพัฒนาทั้งความรู้ คุณธรรม และความสุขแก่ผู้เรียน (Damnoen, 2021) อีกทั้งการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมามีจุดอ่อนสำคัญหลายประการ เช่น ขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านหลักสูตร สื่อการสอน การทดสอบและการประเมินผลการบริหารบุคลากรครู การเงิน และการบริหารจัดการ ขาดกลไกและกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของกฎหมาย (Tirataradol & Wongwiwattana, 2021) ขาดการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ขาดกลไกให้สามารถนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปขยายผลเพื่อใช้กับสถานศึกษาอื่นได้ ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ทางการศึกษาโดยการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ (Zhao, 2021) เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยมีพื้นที่นำร่องด้านรูปแบบการจัดการศึกษาหรือการบริหารระบบการศึกษามาดำเนินการปฏิบัติจะสามารถก่อให้เกิดการรวมพลังจัดการศึกษา ด้วยสร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์คุณภาพผู้เรียนและบริบทพื้นที่ (Songsraboon et al, 2021) นับได้ว่าการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาไทยได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Damnoen et al, 2021)

สำหรับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ทางการศึกษาที่ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลองนวัตกรรมการศึกษา โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน (Tan et al., 2021) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากร และกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาของพื้นที่ (The Secretariat of The House of Representatives, 2019) โดยเน้นเป้าหมายที่มุ่งให้ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่ มีการเรียนรู้และขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ไปสู่การจัดการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ และมุ่งการทำงานเพื่อคิดค้นและขยายผลนวัตกรรมการศึกษา (Yusamran et al., 2021) สร้างคุณภาพการศึกษาและส่งผลต่อผู้เรียน โดยปรับเปลี่ยนการสอนด้วยนวัตกรรมการศึกษาและพัฒนาบุคคลปรับเปลี่ยนรูปแบบงาน บูรณาการการทำงานของหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่ และเพิ่มอำนาจตัดสินใจในพื้นที่ เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ได้รวมออกแบบและสร้างพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ด้วย พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรม พ.ศ. 2562 ที่ประกาศเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 มีการเขียนรับรองการขับเคลื่อนการทำงานและให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) คณะกรรมการนโยบาย ในการตัดสินใจระดับประเทศ, ปลดล็อกกฎระเบียบใหญ่ๆ, ทำงานข้ามส่วนระหว่างหน่วยงาน และอื่นๆ 2) คณะกรรมการขับเคลื่อน เป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ในการตัดสินใจ คิดวิธีการทำงาน สร้างการมีส่วนร่วมและการรับรู้คนในพื้นที่ 3) โรงเรียนนำร่อง ตัดสินใจระดับโรงเรียน เพิ่มอิสระเรื่องวิชาการ บริหาร

โครงการงบประมาณ และ 4) พื้นที่นวัตกรรม โครงการนำร่องแห่งการปฏิรูปการศึกษา ที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน เป็นอิสระ บริหารจัดการตัวเอง เป็นการร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายและชุมชน ร่วมกันออกแบบการศึกษา

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ให้สามารถเกื้อกูล สู่การเรียนรู้วิถีพุทธให้เกิดสุขภาวะองค์กรรวมในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถเกิดการขยายผลและยกระดับคุณภาพทางการศึกษาไปสู่พื้นที่อื่นๆ ชุมชน และสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากแนวคิดของผู้รู้ต่างๆ แล้วนำแนวคิดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษามาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาที่สร้างขึ้นเป็นสมมติฐานการวิจัย จากนั้นจึงตรวจสอบพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องในทางปฏิบัติว่ามีผลกระทบปฏิบัติ ตามที่ได้จากผลการสัมมนาหรือไม่ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ข้อค้นพบการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะทำให้ทราบข้อเท็จจริง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

การศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 261 กำหนดให้ มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระเพื่อดำเนินการศึกษาและ จัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูป การศึกษาซึ่งปัจจุบันคือ “คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา” (The Secretariat of The House of Representatives, 2019)

แนวคิดการสร้างนวัตกรรมการศึกษา

การสร้างและพัฒนานวัตกรรมมีขั้นตอน 6 ขั้นตอน (Office of the Rajabhat Institute Council, 2001) ดังนี้ **ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่จะพัฒนา** เมื่อครูได้ศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์รายละเอียด และสาเหตุของปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือพัฒนาแล้ว ก็ตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน **ขั้นที่ 2 กำหนดนวัตกรรม** กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจนแล้ว ครูต้องศึกษาค้นคว้าตามหลักวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและผลงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

จุดประสงค์ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน โดยนำมาผสมผสานกับความรู้ ความคิด และ ประสบการณ์ของตน กำหนดเป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ **ขั้นที่ 3 สร้างและพัฒนา** เมื่อ ตัดสินใจได้ว่าจะเลือกจัดทำนวัตกรรมชนิดใด ครูผู้สอนควรศึกษาวิธีการจัดทำนวัตกรรมนั้นๆ อย่าง ละเอียด มีลักษณะองค์ประกอบอะไรบ้าง มีวิธีดำเนินการจัดทำอย่างไร มีการตรวจสอบคุณภาพ เบื้องต้นหรือไม่อย่างไร แล้วจึงจัดทำนวัตกรรมให้สมบูรณ์ตามข้อกำหนด **ขั้นที่ 4 ทดลองใช้** เพื่อให้ แน่ใจว่านวัตกรรมที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น เป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้ แก้ปัญหาหรือพัฒนา ผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้จริง ถ้าทำได้ครูอาจทำการทดลองใช้นวัตกรรมเหล่านั้นกับ นักเรียนกลุ่มเล็กๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง นอกจากนั้น นวัตกรรมบางประเภท เช่น บทเรียนสำเร็จรูปและชุดการสอน จะมีรูปแบบของการ ทดลองใช้ก่อน 1 คน เมื่อพบข้อบกพร่องก็ ปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นให้ทดลองกับผู้เรียนกลุ่มหนึ่ง ประมาณ 9 -10 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เรียน อ่อน ปานกลาง และเก่ง แล้วตรวจสอบคุณภาพ ด้วยการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม เป็นต้น หลังจากนั้นอาจปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะนำไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ในสภาพการณ์จริง **ขั้นที่ 5 ใช้ในสถานการณ์จริง** เมื่อครูดำเนินการสร้าง ทดลองใช้นวัตกรรม และปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจใน คุณภาพของนวัตกรรมแล้วก็นำไปใช้จริง ซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ตามแผนการสอนปกติที่กำหนดไว้ หรือจัดทำเป็นรูปแบบของการทดลองใช้นวัตกรรมตามกระบวนการวิจัยแบบทดลองก็ได้ ขึ้นอยู่กับ ความประสงค์ของครู และสถานการณ์จริงของการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น **ขั้นที่ 6 ประเมินผล การใช้** เมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้นวัตกรรมแล้ว ครูต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงผลการใช้ นวัตกรรมด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรม และถ้าผลการใช้นวัตกรรม สามารถลดสภาพปัญหา หรือแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียน ได้ตามที่กำหนดก็สามารถรายงานผล ขยายผล และเผยแพร่นวัตกรรมต่อไป

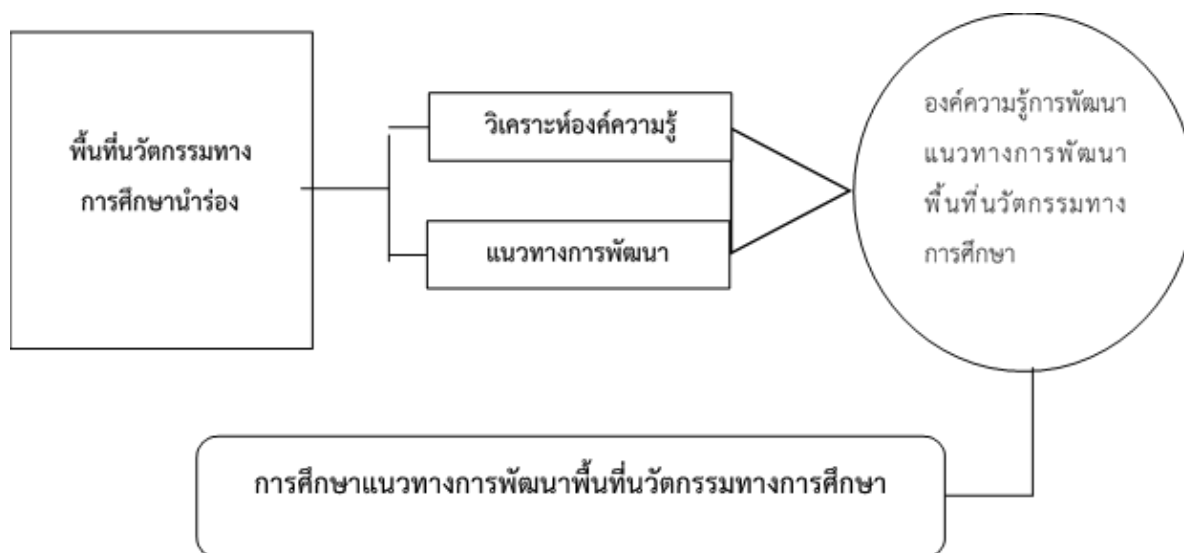
แนวคิดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งในการจัดการศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง แต่ละพื้นที่อื่นจะนำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของคนไทยให้มีคุณภาพ โดยให้อำนาจแก่ สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระ และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการ ของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย การศึกษาที่กำหนดไว้ (Tiacharoen et al., 2022) โดยมีหลักการสำคัญ 1) กระจายอำนาจให้โรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ มีอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และการจัดการเรียนการ สอนได้เอง ให้โรงเรียนและพื้นที่สร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ 2) เป็นพื้นที่สำหรับทดลอง นวัตกรรมการศึกษาแบบใหม่ตามแนวทางการจัดทำพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Ruangsir, Pauwongsakul & Wonnawed, 2021) กำหนดเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ เพิ่มผล

สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา พัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด พัฒนาสื่อการเรียนการสอน บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน บทเรียนโมดูล วิดีทัศน์ และเทคนิคและวิธีการ เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การเรียนเพื่อรอบรู้ การสอนแบบโครงงาน และการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม และการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง แต่ละพื้นที่อื่นจะนำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมการทางการศึกษา ค้นหาแนวทางองค์ความรู้หรือพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้เกิดเป็นพื้นที่การศึกษาด้านนวัตกรรมนำร่อง โดยให้หลักการของการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เน้นที่ผู้เรียนศูนย์ และบริบททางสังคม ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เชื่อมโยงด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยี สร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้เป็นกิจกรรมวิถีพุทธบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา นำองค์ความรู้มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ จากพื้นที่นวัตกรรมนาร่องใน 3 ภาค ของประเทศ 1) ภาคเหนือ ได้แก่ ไร่เชิญตะวัน จังหวัดเชียงราย 2) ภาคกลาง ได้แก่ 1. โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี 2. โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร 3. โรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร 3) ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ได้แก่ วิทยาลัยจุฬามณีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-informant) ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักวิชาการ 15 รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา 10 นิสิต/นักศึกษา 10 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 5 รวมเป็น 40 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง 2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและคืนข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วมคือ นักวิชาการ 10 คน พระสงฆ์ 10 รูป ตัวแทนชุมชน 10 คน นิสิต /นักศึกษา /นักเรียน 10 คน รวมทั้งสิ้น 40 รูป/คน ในการใช้เครื่องมือนี้ จะใช้ก็ต่อเมื่อภายหลังที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แล้ว จึงได้กำหนดจัดสนทนาเฉพาะกลุ่มขึ้น ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา นาร่อง โดยกำหนดชั้นศึกษาปัญหา และกำหนดสิ่งที่จะพัฒนาให้เป็นนวัตกรรมการศึกษา นาร่องจากสภาพปัญหาด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่ว่า ประสบปัญหาด้านจัดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงไม่สามารถเกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมไทย หรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนและชุมชนหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นไม่เข้ากับบริบททางสังคม เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจชุมชน ฐานะครอบครัวที่ยากจน ภาครัฐควรแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานคือความยากจนของไทย พัฒนาระบบเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานก่อน ถ้าหากพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้มีรายได้ รายรับสมดุลแล้ว การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ย่อมประสบผลสำเร็จได้ต้องผ่านกระบวนการศึกษานานวัตกรรมนาร่อง 6 กระบวนการคือ ขั้นที่ 1 กำหนดนวัตกรรม ขั้นที่ 2 สร้างนวัตกรรมและพัฒนาวัตกรรม ขั้นที่ 3 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา ขั้นที่ 4 ขั้นตอนนำนวัตกรรมไป ขั้นที่ 5 ทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้นวัตกรรม

จากการศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานาร่อง ควรพัฒนานวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาคือ ทักษะการคิด ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการสร้างอาชีพ และทักษะการแก้ปัญหา และสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้จากอินเทอร์เน็ต ดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 นวัตกรรมการสอนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาวิเคราะห์วิจัยองค์ประกอบสภาพพื้นที่ นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง จำนวน 5 พื้นที่ จากพื้นนวัตกรรมนำร่องใน 3 ภาค ของประเทศไทย คือ ภาคเหนือ ได้แก่ 1) โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี 2) โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร 3) โรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย 4) โรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร และ 5) วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ และการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ การดำเนินการพื้นที่ นวัตกรรมทางการศึกษา สามารถสรุปเป็น Model: 6744-Model โดยมีรายละเอียดได้ ดังนี้

1) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ ประกอบด้วย (1) การใช้หลักธรรมในการดำเนินการ (2) ปรับเปลี่ยนมุมมองหรือวิธีคิด (3) ฐานคิดในการพัฒนาสถานศึกษา (4) เชื่อมโยงวิถีชีวิต หรือวิถีชุมชน (5) บูรณาการฝึกภาคปฏิบัติ (6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

2) กระบวนการ 7 ประการ คือ (1) ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง (2) มีความต่อเนื่อง (3) เกิดเป็นอัตลักษณ์ (4) วิธีการบริหารจัดการบูรณาการหลักพุทธศาสนา (5) มีหลักในการคัดเลือกบุคคลากร (6) การพัฒนาศักยภาพครู (7) ใช้จิตวิทยาเชิงบวก

3) 4 สร้าง (1) คุณลักษณะของจิตอาสา (2) ให้เกิดพฤติกรรมใหม่ (3) ต้นแบบที่ดี (4) คนดี คนเก่ง

4) 4 พัฒนา (1) วิถีใจที่เปี่ยมไปด้วยกรุณา (2) วิถีชีวิตที่ใช้ในครอบครัว (3) วิถีชุมชนแห่งสติ (4) วิถีชีวิตใหม่

ผลจากโครงการที่ไปลงพื้นที่ สามารถเข้าถึงได้ในพื้นที่การฝึกปฏิบัติ และปัจจัยสำคัญพิเศษสำหรับการเรียนรู้ไปบนความเข้าใจที่สอดคล้องกับหลักทางพุทธศาสนา สามารถนำเสนอได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 นวัตกรรมทางการศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นวัตกรรมทางการศึกษา	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/ การเรียนรู้วิถีพุทธ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสอนแบบบูรณาการกับธรรมชาติ ผ่านสื่อการสอน มีห้องเรียนธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้สู่ธรรมชาติ 2. การสอนคุณธรรมและจริยธรรม ให้มีระเบียบวินัยและรู้จักการพึ่งตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น มีทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข 3. การสอนทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ และการใช้ชีวิตแบบพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4. ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และภาษาธรรมผ่านต้นไม้พูดได้ หรือต้นไม้ธรรมะ
2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นให้ผู้เรียนมีการแต่งกายที่สุภาพในสถานศึกษาทั้งชุดนักเรียนหรือชุดธรรมดา รวมทั้งซาววาลต้องสวมใส่ชุดขาวและพระภิกษุต้องมีการนุ่งหม้อผ้าจีวรอย่างถูกต้องในช่วงการปฏิบัติธรรม 2. เน้นการสอนในเรื่องมารยาทในการใช้คำพูดกับครูและผู้ปกครอง การลงท้ายประโยคสนทนาด้วยคะ/ครับทุกครั้ง 3. เน้นการแสดงความเคารพต่อครูด้วยการยกมือไหว้ครู การทักทายเพื่อนด้วยการโอบกอด และมารยาทในการเดินผ่านพระ เช่นนั่งลงและกราบ หรือหยุดเดินและยืนในแนวด้านข้างเพื่อไหว้เมื่อพระเดินผ่านไป
3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การทำวัตรสวดมนต์ทุกวันพฤหัสบดีในภาคเรียนปกติ หรือเวลาเช้า-เย็นของทุกวันในช่วงการจัดค่ายคุณธรรม 2. การฝึกสมาธิในการปฏิบัติธรรมและในขณะทำงาน และการปฏิบัติกรรมฐานโดยการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน เพื่อยกระดับจิตใจให้มีความคิดที่ดีขึ้น 3. การจัดอบรม ปฐมนิเทศ เพื่อให้ความรู้ในธรรมทางพระพุทธศาสนา และในการจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนหรือในช่วงการจัดค่ายคุณธรรม
4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง	<ol style="list-style-type: none"> 1. สอนทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ การบำบัดน้ำเสีย การทำน้ำบู๊ยหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือน การทำน้ำมันไบโอดีเซลบริสุทธิ์ การสร้างโซล่าฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้าใช้ในโรงเรียน 2. สอนวิธีในการประหยัดอดออม ลดรายจ่าย สร้างรายได้ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย 3. สอนการสร้างอาชีพจากการเกษตรนอกจากเพื่อการประกอบอาหารในสถานศึกษา และสนับสนุนให้นำสินค้าไปขายเพื่อเป็นรายได้เสริม 4. การปลูกป่าและรักษาสิงแวดล้อม เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อจะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของ

การศึกษาผู้เรียนและชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาเพิ่มอิสระในการบริหารจัดการของสถานศึกษาในพื้นที่ ผ่านกระบวนการสร้างกลไกความร่วมมือในการจัดการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พัฒนาการศึกษาระดับจังหวัดตอบ โจทย์การจัดการศึกษาตามความต้องการและทุนเดิมของพื้นที่เป็นโมเดลพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาการ ถ่ายทอดความรู้ใช้ อินเทอร์เน็ต (Internet) จะทำหน้าที่เหมือนห้องสมุดแหล่งข้อมูลทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม ศิลปกรรม สังคมศาสตร์ กฎหมาย ความบันเทิง และการพักผ่อน หย่อนใจ และบูรณาการหลักพุทธธรรมคือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างเป็น กลไกการพัฒนาและการบริหารสถานศึกษา พัฒนาคูณภาพชีวิตมนุษย์ให้ดำเนินไปได้อย่างมีความสุข เนื่องจากศีลเป็นการพัฒนาที่สมดุล ประกอบกับสมาธิเป็นเครื่องมือในการกำกับพัฒนาที่ยั่งยืน และปัญญาเป็นเครื่องสนับสนุนที่มั่นคง ถือเป็นในบริบทวิถีชีวิตแบบพุทธ เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ นวัตกรรมทางการศึกษา MCU Model อันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธ 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรม การเรียนรู้วิถีพุทธ 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถี พุทธ อันเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมแนวความคิดสร้างสรรค์ด้านการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้วิถี พุทธคือ “กิน อยู่ ดู ฟังเป็น” แนววิถีพุทธ ทั้งนี้กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา ต้องสร้างและพัฒนาศูนย์กลางทางการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่นวัตกรรมทาง การศึกษาในทิศทางเดียวกันด้วยเครื่องมือนวัตกรรมทางการศึกษาและหลักพุทธธรรมเข้าด้วยกันเกิด การเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการเชื่อมโยงสู่หลักไตรสิกขา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องจาก การศึกษาพื้นที่การศึกษานำร่องตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้กำหนดยุทธศาสตร์การ พัฒนาการศึกษาของชาติ มุ่งเน้นด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน ควบบูรณาการกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักพุทธธรรม เพื่อกลไกการบริหารจัดการศึกษา เริ่มจากด้านร่างกาย และ จิตใจให้เกิดความรัก ความสามัคคีและความเสียสละหรือจิตอาสา การลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพ การศึกษา และการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันการพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วน ได้มีบทบาทและมี ส่วนร่วมจัดการศึกษา สร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ใหม่ๆ สามารถตอบโจทย์คุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนและความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง ดังการวิจัย (Nua-amnat et al., 2021) พบว่า การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จะต้องมีองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรม การศึกษาและการเรียนรู้ใหม่ๆ จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียน

การสอน การยอมรับและเห็นด้วยกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน และวางแผนการสอน โดยใช้นวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับบทเรียน และจะต้องมีกระบวนการในการพัฒนาต่อยอด นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ (Thongprong, et al., 2020) เพื่อให้การทำงานมี คักยภาพและเกิดประสิทธิภาพโดยการยึดหลักการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วม พัฒนา ร่วมแก้ไข ร่วมรับผิดชอบเพื่อให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้า ต่อไป (Udsuay, 2021)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทาง การศึกษา แนวทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี ใช้แนวคิดพลังของความรักและความ เมตตาพัฒนาจิตใจ กระตุ้นเด็กนักเรียน และคุณครูอยู่ในโรงเรียน มีส่วนในการบริหารจัดการให้เกิด การเรียนรู้ภายใต้แนวคิดที่ “มุ่งสร้าง คนดี” ก่อนคนเก่ง แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นแนวทางการเรียนการ สอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมตามแนววิถีพุทธ และวิถีชีวิตพอเพียง สร้างโซล่าฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้า น้ำมันไบโอดีเซลบริสุทธิ์ พุทธเศรษฐศาสตร์ ช่วยเหลือสังคม โดยมีหลักการที่ว่า “ว่าความดี สำคัญกว่าคนเก่ง” เมื่อผู้เรียนมี คุณธรรมจริยธรรม หรือคุณค่าความเป็นมนุษย์ จะกลายเป็นคนเก่งเอง พร้อมจะให้ความช่วยเหลือ ผู้อื่น และสังคม จากการศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องทั้ง 5 แห่ง คณะผู้วิจัยทำการ วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการ พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับวิจัย(Techaprasittivanich, 2020) พบว่า การพัฒนา บุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปจนถึงการ ให้ความสำคัญเพื่อให้คนไทยสามารถใช้เทคโนโลยีในการศึกษาที่มีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เทคโนโลยี การศึกษามีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งผู้ใช้งานก็จะมีทั้งอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ สามารถที่จะช่วยลดเวลาในการทำงาน ช่วยประหยัดต้นทุนและทรัพยากรของ สถานศึกษาได้เป็นอย่างดี เพื่อให้การใช้งานของผู้ใช้เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ นิสิตนักศึกษาที่เรียน รายงานว่า ได้เรียนรู้ตามบทเรียนที่เรียนและตระหนักว่าสมรรถนะด้านการประเมินเป็นสิ่งที่สำคัญ สำหรับครูที่จะนำไปใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป (Chaiso, 2013)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาพื้นที่ นวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อจะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของ การศึกษาผู้เรียนและชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในการ จัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาเพิ่มอิสระในการ บริหารจัดการของสถานศึกษาในพื้นที่ และบูรณาการหลักพุทธธรรมคือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างเป็นกลไกการพัฒนาและการบริหารสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ให้ ดำเนินไปได้อย่างมีความสุข เนื่องจากศีลเป็นการพัฒนาที่สมดุล ประกอบกับสมาธิเป็นเครื่องมือในการ

กำกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และปัญญาเป็นเครื่องสนับสนุนที่มั่นคง ถือเป็นในบริบทวิถีชีวิตแบบพุทธ เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา MCU Model อันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

กิจกรรมวิถีพุทธ 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมแนวความคิดสร้างสรรค์ด้านการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้วิถีพุทธคือ ทั้งนี้กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา ต้องสร้างและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในทิศทางเดียวกันด้วยเครื่องมือนวัตกรรมทางการศึกษาและหลักพุทธธรรมเข้าด้วยกันเกิดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการเชื่อมโยงสู่หลักไตรสิกขา (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996; Phra Brahmaganabhorn P. A. Payutto, 2014) คณะผู้วิจัยได้นำพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สนทนากลุ่มย่อย เพื่อยืนยันพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาถ่ายทอดสู่โรงเรียนและชุมชนพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับการวิจัย พบว่า องค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา แสดงพลังทางปัญญาและอรรถประโยชน์ของอริยมรรคมีองค์แปดในเชิงประจักษ์ การจำลองฐานญาณวิทยาทางพุทธศาสนาในเชิงประจักษ์สำหรับการจำลองกระบวนการทางพฤติกรรม และเป็นสะพานเชื่อมเชื่อมโยงสาขาวิชาพฤติกรรมองค์กรและพฤติกรรมผู้บริโภค และจิตวิทยากับพระพุทธศาสนา (Tan & Damnoen, 2020) กลุ่มเอกลักษณ์อาชีพที่อยู่ในชุมชนมีความตื่นตัว มองเห็นโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพและเกิดความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่มอาชีพที่ร่วมแรงร่วมใจกันผลิตสินค้าของตนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน (Phataraphanpee, 2020)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของจิตใจในทางพระพุทธศาสนา จะพัฒนาความสุขและสันติภาพมาสู่สังคมมนุษย์ซึ่งคำสอนของพระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความมั่งคั่ง แต่คุณค่าของชีวิตคือความสุขที่แท้จริงซึ่งมิได้เกิดจากทรัพย์ภายนอกแต่เป็นทรัพย์ภายในหรืออริยทรัพย์ ที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ ด้วยไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นเบื้องต้น จากการศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องทั้ง 5 แห่ง คณะผู้วิจัย จึงได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยรูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธซึ่งสามารถประมวลองค์ประกอบแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาได้องค์ความรู้ดัง รูปภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา MCU Model ต้องอาศัยองค์ประกอบอีกหลายประการ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่มุ่งเน้นด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน การลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา และการมีส่วนร่วมมือกับภาครัฐ องค์กร และหน่วยงานต่างๆ โดยมีพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่องเป็นพื้นที่พิเศษด้านการศึกษา ที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วนได้รวมพลัง ร่วมจัดการศึกษา สร้างนวัตกรรมการศึกษา และการเรียนรู้ เพื่อตอบโจทย์คุณภาพการศึกษา พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บูรณาการ ปัญหาและการพัฒนาระบบการศึกษาของชาติพบว่า ปัญหาของระบบการจัดการศึกษามีความสลับซับซ้อนในเชิงกระบวนการบริหารในหลายด้าน ด้านงบประมาณ นโยบายการศึกษาของภาครัฐ ด้านหลักสูตรทางการศึกษา ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ท่ามกลางความกลมกลืนทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทางคณะครุศาสตร์ ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีพุทธ และเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดกิจกรรมต่างๆ เปรียบเสมือนชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีครู โรงเรียน และชุมชน

ดังนั้นบริบทของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา จึงมีหลักสำคัญในการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับการจัดการชุมชนเป็นหลักสำคัญในการสร้างชุมชนต้นแบบของการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธ พอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นฐาน 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ สำหรับเยาวชน และ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ โดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักในการสร้างโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้ ต้องให้โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ และความต้องการโดยเรียงลำดับความสำคัญ ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านการพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษา และเพิ่มศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือในชุมชน ตลอดจนการสร้างเครือข่าย ในการเชื่อมโยงความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่นวัตกรรมการศึกษาแนวใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) องค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อจะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาผู้เรียนและชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน

2) การส่งเสริมแนวทางพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด ครอบคลุมการจัดการศึกษาตามความต้องการและทุนเดิมของพื้นที่เป็นโมเดลพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาการถ่ายทอดความรู้ใช้ อินเทอร์เน็ต (Internet) จะทำหน้าที่เหมือนห้องสมุดแหล่งข้อมูลทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม ศิลปกรรม สังคมศาสตร์ กฎหมาย ความบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ และบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างเป็นกลไกการพัฒนาและการบริหารสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์

3) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วางนโยบายส่งเสริมแนวทางการพัฒนาพื้นที่ นวัตกรรมทางการศึกษา MCU Model อันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ต้องมีการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1) ควรศึกษาตัวประกอบ ตัวชี้วัดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

- 2) ควรศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาทั้งจากชุมชนและตัวผู้เรียน
- 3) ควรศึกษาต่อยอดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในภาวะวิกฤต

References

- Chaiso, P. (2013). *Development of innovation in teaching and learning for supporting student teachers' assessment competency for learners' development*. Kasetsart University Research and Development Institute.
- Chen, X., & Phakdeephrot, N. (2021). Comparison and analysis of the methods for measuring the sustainability of farmers' livelihoods. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 5(2), 87–99.
- Damnoen, P. S. (2021). The development of student characteristics in according to the Nawaluk framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Damnoen, P.S., Phumphongkhochasorn, P., Punwasuponchat, N., & Srichan, P.W. (2021). The development of learning management design models in compulsory subjects of the master of education program in educational administration innovation in order to enhance the characteristics of learners according to the needs of the professional education institution administrators. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20459–20466.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. MCU Press.
- Nua-amnat, R., Brahmakappa, A, Pumpturian, S, & Soonthondachar, J. (2021). The Development of Knowledge and Community Components of “Smart Community” for Community in Thai Society. *Journal of Arts Management*, 5(3), 559–573.
- Office of the Rajabhat Institute Council. (2001). *Rajabhat University of the people's republic of Thailand*. Office of the Rajabhat Institute Council.
- Phataraphanpee, T. (2020). The process of promoting occupation indentify for the elderly in Tumbol Bangpla Bangplee District Samutphakarn Province. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 11(2), 228–243.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2014). *Buddha Dhamma* (39th ed.). MCU Press.

- Ruangsir, D., Pauwongsakul, S., & Wonnawed, N. (2021). Administration of information and communication technology in schools under the secondary educational service area office Kanchanaburi and Ratchaburi. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 4(3), 1105–1122.
- Songsraboon, R., Thongtao, J., Damnoen, P.S., & Huanjit, P.S. (2021). course management based on outcome-based education (OBE) of learning by working in real conditions. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20491–20499.
- Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1–20.
- Tan, C.C., Damnoen, P. S., Huanjit, P. S., Toprayoon, Y., Jankaew, W., & Pindon, P. S. (2021). A Socio-Cognitive Structured Stimuli in Validating Students' Organistic States Represented by Self-Efficacy and Psychological Engagement for Career Search Self-Efficacy. *Review of International Geographical Education Online*, 11(10), 2163–2174.
- Techaprasittiwanich, P. (2020). The process of creating knowledge and understanding of using the online registration system in higher education. *Journal of Educational Innovation and Research*, 3(2), 121–130.
- The Secretariat of The House of Representatives. (2019). *Education Sandbox*. Secretariat of the House of Representatives.
- Thongprong, T., Singprasong, K, Theerawit, K., Youngsapanan, P., & Sunthornklam, P. (2020). A Study of problems on using innovation for teaching in the demonstration school of Ramkhamhaeng University (Secondary School). *Journal of Arts Management*, 4(1), 124–139.
- Tiacharoen, S., Phiwithayasiritham, C., Nillapun, M., & Chenaksara, N. (2022). Building the systems, mechanism and networking model for collaborative educational administration of educational service office area in Kanchanaburi province. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 5(1), 1–20.
- Tirataradol, Y., & Wongwiwattana, S. (2021). Current competencies and desirable competencies of the educators from the perspectives of Mahidol University's faculty level executives. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 4(3), 1123–1140.
- Udsuay, P.P. (2021). The green school management model according to the 7 Sappaya principle of participatory principles. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 4(1), 1–9.

- Yusamran, P. P., Thitipatthikorn, P. P., Damnoen, P. S., Thienthong, P. B., Rattana-ngam, S., & Homchan, P. (2021). Conservative and inheritance of Atthami Bucha day for sustainable promotion tourism. *Journal of Positive Psychology and Wellbeing*, 5(3), 1400–1410.
- Zhao, S. (2021). Combined AHP–TOPSIS–IPA and Statistical Analyses for Implications to One Belt One Road Initiatives. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 5(2), 100–121.